

Skušкова zbirka je najpomembnejša zbirka kitajskih predmetov v Sloveniji

Prepovedano mesto, ki je dobilo ime po tem, da je bilo dostopno le kitajskim cesarjem in njihovim družinam, se razprostira na kar 720.000 kvadratnih metrih in obsega skoraj tisoč stavb. Je največji palačni kompleks na svetu in je uvrščen na Unescov seznam svetovne dediščine. Danes je v njem Palačni muzej, ki hrani in razstavlja eno največjih svetovnih zbirk – skoraj dva milijona predmetov iz nekdanje cesarske palače. Višji kustos Guo Fuxiang, dolgoletni raziskovalec tega muzeja, je bil v okviru sodelovanja s slovenskimi raziskovalkami in raziskovalci na daljšem študijskem obisku v Sloveniji.

V Palačnem muzeju delate od leta 1989. To je precej dolgo obdobje – vam je v tem času uspelo resnično spoznati ta ogromni kompleks?

To je zelo težko vprašanje. V muzeju Prepovedane-ga mesta delam, odkar sem diplomiral, torej že 36 let. Vse življenje delam v isti ustanovi, nisem zamenjal ne delodajalca ne delovnega mesta. Ampak da bi zares razumel in poznal Prepovedano mesto, to ogromno palačo, tega še vedno ne morem trditi. Prepovedano mesto je kot nekakšna zelo debela knjiga – čeprav tam delam že zelo dolgo, mi je uspelo prebrati le nekaj poglavij. Sam ga poskušam razumeti na dva načina: z vidika države in z vidika družinskega doma. Cesar je bil utelešena podoba države, njene moči in ugleda. Iz palače je izdajal ukaze za celotno državo oziroma za hierarhijo uradnikov, ki so njegove ukaze izvrševali. Hkrati pa je bila palača cesarjev dom, tu so živеле njegove žene in priležnice, otroci, pa tudi vsi njihovi služabniki. Kompleksnost tega, kaj vse je bilo Prepovedano mesto, je izjemna. Nemoč je trditi, da ga razumemo v celoti.

Vaše delo obsega raziskovanje različnih tipov predmetov, veliko pa ste se ukvarjali tudi s kulturno izmenjavo med kitajskim in evropskimi dvori. Kaj vas je pripeljalo do dela v muzeju?

V Prepovedanem mestu sem se ukvarjal že z veliko različnimi zbirkami, med njimi je bila tudi zbirka kitajskih tradicionalnih pečatnikov, žadastih rezbarij, pa tudi posebna zbirka ur, ki so si jih izmenjevali med kitajskim in evropskimi dvori kot darila, in z različnimi zbirkami predmetov, ki so prišli iz Evrope.

Moje delo v muzeju je delno povezano z mojo osebno zgodbo. Prihajam iz majhne odročne vasi v gorah na severu Kitajske. Življenje na podeželju je bilo takrat zelo težko in ljudje so si prizadevali,

»Prenos kitajskih predmetov v tujino je ena od osrednjih tematik mojega študijskega sodelovanja s slovensko raziskovalno skupino. Prav običajni predmeti pogosto pričajo o stikih med kulturami, zato so vredni enake pozornosti kot tisti, ki veljajo za bolj veličastne.« je prepričan Guo Fuxiang. FOTO: Nataša Vampelj Suhadolnik

da bi ga čim prej zapustili. Za nas je bila izobrazba edina pot od tam. Bil sem dober dijak, tako da sem se z visokimi ocenami brez težav vpisal na univerzo. Učitelj mi je predlagal študij muzeologije, področja, ki se je na Kitajskem tedaj šele oblikovalo. Po diplomii sem imel veliko srečo, da sem se lahko zaposlil v Palačnem muzeju. Dodelili so me odseku za cesarsko zbirko – obsežno zbirko raznolikih predmetov, ki so pričali o različnih vidikih življenja na dvoru. Tem specifičnim kategorijam predmetov je bilo tedaj namenjene le malo pozornosti. Zato sem lahko začel neposredno raziskovalno delo. Če zdaj gledam nazaj, se mi zdi, da je bil moj odnos do tega dela na začetku zelo preprost – to je moja služba in delati moram čim bolje. Ko sem se bolj poglobljal v raziskave, pa je počasi to delo postalo neločljiv del mojega življenja. Zdaj ga razumem kot svojo dolžnost in v njem izjemno uživam.

Prepovedano mesto je danes polno turistov. Letno naj bi ga obiskalo približno 15 milijonov ljudi. Ko ste začeli delati tam, je bilo drugače. Kako gledate na te spremembe?

Danes je Prepovedano mesto res prenatrpano z obiskovalci. To je čisto drugače kot takrat, ko sem začel službo v muzeju in je bilo obiskovalcev zelo malo. V razstavnih prostorih ni bilo gneče in vse si si lahko v miru ogledal in občudoval. Danes je obiskovalcev preveč in izkušnja ogleda se je zelo spremenila.

Ta sprememba je za nas velik izziv. Po eni strani nas tak obisk seveda zelo veseli, počaščenji smo, da k nam prihajajo obiskovalci z vsega sveta. Po drugi strani pa je izziv z vidika varnosti obiskovalcev in tudi z vidika ohranjanja dragocenih predmetov in starodavnih stavb. Palačni muzej v ta namen uporablja številne inovacije, nove tehnologije, virtualne razstave in podobno.

Muzej verjetno kitajski in evropski obiskovalci vidijo različno – prvi črpajo iz elementov svoje kolektivne identitete, drugi pa odkrivajo oddaljeno kulturo. Kaj po vašem mnenju obiskovalce najbolj navdušuje in kako jih nagovarjate?

Med kitajskimi in evropskimi obiskovalci je res velika razlika – tako pri tem, kako izkusijo Palačni muzej, kot tudi pri tem, kaj pritegne njihovo pozornost. A enim in drugim je skupna predvsem globoka fascinacija nad kulturo in življenjem nekdanjega cesarskega dvora. Zato si prizadevamo, da bi dejanske zgodbe o življenju dvora predstavili domačim in tujim obiskovalcem tako, da bi bolje razumeli in cenili to dediščino.

Kako je bilo videti vaše delovno mesto pred stoletji, ko so tam živeli kitajski cesarji?

Nekoč je bila palača zelo jasno razdeljena na različne cone, namenjene različnim dejavnostim, ki so se zato razlikovale po arhitekturi, infrastrukturi

in simbolnih pomenih. Sprednji del je deloval kot obredni prostor. Čeprav je bilo tam le nekaj palač, so bile zgrajene v ogromnih dimenzijah, utelešale so velikost in moč države ter cesarsko oblast. Uporabljali so jih le ob ceremonijah, ob običajnih dnevih pa so samevale. V nasprotju s tem je zadnji, bivalni del utripal v živahnem ritmu vsakdanjega življenja. Prebivalci palače so bili razdeljeni glede na status in položaj na dvoru. Cesar, njegova družina, priležnice, otroci in služničad so imeli vsak svoj natančno določen prostor za bivanje in različne dejavnosti. Posamezniki različnih rangov so živeli popolnoma ločeno življenje, natančna pravila so definirala tako uradne kot zasebne dejavnosti. Iz rigidnega življenja na dvoru so se cesarji radi umikali v vrtove in na deželo, kjer so lahko živeli bolj sproščeno in udobno.

Kakšen pa je vaš običajni delovnik v Prepovedanem mestu?

Delovnik raziskovalca v muzeju obsega ponavljajoče se zadolžitve, ki so včasih malo monotone in naporne. Držati se moramo zelo strogega urnika: osemurni delovnik z vmesnim odmorom za kosilo se obvezno začne ob osmih jutraj in konča ob petih popoldne. Seveda pa smo izjemno srečni, ko pridemo do kakega novega odkritja – to je naša nagrada. Možnost, da lahko vselej znova odkrijemo kaj novega, je tisto najlepše pri tem delu.

Pripravljate tudi odmevne razstave. Med pomembnejšimi je bila denimo razstava o diplomatskih darilih, ki sta si jih v 17. in 18. stoletju izmenjevali Kitajska in Francija. Sodelovali ste tudi s hišo nakita Cartier pri gostujoči razstavi v Hongkongu o kitajskem vplivu na oblikovanje nakita v Evropi. Kako gledate na te zgodovinske povezave med Evropo in Kitajsko?

Ta vidik zbirk Prepovedanega mesta je izjemno zanimiv. Vse od pozne dinastije Ming so bili namreč odnosi med Kitajsko in Evropo neprekinjeni, in čeprav niso bili vselej enako intenzivni, se kulturna interakcija nikoli ni zares pretrgala. Mnogi kitajski dvor dojemajo kot zaprt in izoliran. Cesarski dvor pa je bil nasprotno presenetljivo odprt, dobro so poznali svet in imeli obsežno zbirko predmetov z različnih celin. Številni tuji so zasedali pomembne položaje na dvoru kot znanstveniki, obrtniki in umetniki ter prispevali h kulturnemu razvoju kitajskega dvora. Ta pojav je v svetovnem kontekstu velika redkost in je dober primer, kako lahko izmenjava in medsebojno učenje med kulturami spodbujata napredek in razvoj človeške skupnosti.

V Slovenijo ste prišli na povabilo Oddelka za azijske študije Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani (FF UL) in Znanstveno-raziskovalnega središča (ZRS) Koper, s katerim trenutno

sodelujete pri raziskovalnem projektu »Med misijo(nom) in muzejem – misijonarske zbirke v Sloveniji in njihov pomen danes«, ki ga vodi dr. Helena Motoh. Vendar to ni vaš prvi obisk v naši državi. Kako se je začelo to slovensko-kitajsko prijateljstvo?

Zelo sem hvaležen za povabilo v Slovenijo na šestmesečni raziskovalni obisk. Zelo sem hvaležen tudi za izjemno pomoč dr. Heleni Motoh in dr. Nataši Vampelj Suhadolnik, ki sta mi omogočili, da naše raziskovalno sodelovanje gladko poteka. Moje akademsko sodelovanje in prijateljstvo s Slovenijo traja že vrsto let, to je že moj četrti obisk. Leta 2014 sem na akademski izmenjavi spoznal dr. Vampelj Suhadolnik in prek nje začel spoznavati dediščino vzhodnoazijskih zbirk v Sloveniji ter živahno raziskovalno dejavnost na tem področju. To je pripeljalo do vzpostavitve našega akademskega sodelovanja v okviru več raziskovalnih projektov s FF UL, ZRS Koper in Slovenskim etnografskim muzejem (SEM). Z raziskovalci teh institucij sem sklenil tesna prijateljstva in naše sodelovanje zdaj traja že več kot deset let. Nedavno smo začeli tudi sodelovanje pri projektu dr. Motoh o zbirkah slovenskih misijonarjev. Vesel sem, da lahko sodelujem pri tej inovativni raziskavi.

Trenutno s slovenskimi raziskovalci proučujete zbirko misijonarja Petra Baptista Turka (v SEM), ki je predmete zbiral predvsem na kitajskem podeželju. Kaj se vam zdi pri tej zbirki še posebej zanimivo?

Turkova zbirka mi je odprla nov pogled na zgodovino misijonarjev na Kitajskem – poleg tega, da so opravljali misijonsko delo in dobrodnele dejavnosti, so sodelovali tudi z muzeji doma in zanje zbiral gradivo. Turk je med temi misijonarji še posebej reprezentativen primer. V njegovi zbirki me je navdušil tudi par slovenskih baldahinov s pripadajočo opremo. Čeprav o teh predmetih pričajo zgodovinski viri, so namreč danes v kitajskih zbirkah izjemno redki. Da se je tako ključno gradivo, ki priča o kulturi tedanje kitajske družbe, ohranilo v Sloveniji – to odkritje se mi zdi izredno zanimivo.

Pred dvema letoma ste skupaj s strokovnjaki iz Palačnega muzeja v Slovenskem etnografskem muzeju restavrirali model kitajskih vrat in dekorativno leseno steno iz Skuškov zbirke, za katero je zaslužen nekdanji avstro-ogrski mornariški oficir Ivan Skušek ml. Kakšno je vaše mnenje o tej zbirki in v čem je lahko zanimiva s kitajskega vidika?

Leta 2023 je Palačni muzej v Pekingu sodeloval z Oddelkom za azijske študije FF UL, ZRS Koper in SEM pri restavriranju predmetov iz Skuškov zbirke. Sam sem takrat pomagal pri analizi zbirke in tako pridobil celovit vpogled v njeno vsebino. Skuškova zbirka je vsekakor najpomembnejša zbirka kitajskih

predmetov v Sloveniji. Predstavlja Skuškovo osebno razumevanje in navdušenje nad Kitajsko ter je pomembna priča kulturne izmenjave med Kitajsko in Slovenijo. Poleg tega pa je zbirka skrbno načrtovana, raznolika in izjemno kakovostna, saj je zbiratelj iz nje želel narediti muzej. Biografija te zbirke je izjemna zgodba ne le za Slovenijo, ampak vzbujajo iskreno občudovanje tudi s kitajske perspektive.

Med obiski v Sloveniji ste pregledali tudi več drugih zbirk, na primer zbirko popotnice Alme Karlin in zbirke slovenskih mornarjev. Ste prepoznali kakšne zanimive načine zbiranja kitajskih predmetov in ali so v njih kakšni posebni razstavnii predmeti, ki so vas pritegnili?

Res je. S pomočjo dr. Vampelj Suhadolnik in dr. Motoh sem imel priložnost za ogled vseh pomembnejših slovenskih kitajskih zbirk. Presenetilo me je nekaj: drugače kot velike zbirke v državah, kot sta Velika Britanija ali Francija, ki vsebujejo mojstrovine kitajske umetnosti, so predmeti, shranjeni v Sloveniji, bistveno drugačni. Pretežno so ljudskega izvora in odražajo značilnosti lokalne kulture na Kitajskem. Poleg tega so tesno povezani z izkušnjami in dojemanjem njihovih zbiralcev, saj so služili kot spominki s potovanja. Čeprav je denarna vrednost teh predmetov skromna, so neprecenljiv vir za proučevanje kitajske kulture in kulturnih izmenjav. Slovenskim znanstvenikom je uspelo izpostaviti ta vidik, kar je zame velik navdih. Prenos kitajskih predmetov v tujino je ena od osrednjih tematik mojega študijskega sodelovanja s slovensko raziskovalno skupino. Prav običajni predmeti pogosto pričajo o stikih med kulturami, zato so vredni enake pozornosti kot tisti, ki veljajo za bolj veličastne.

Zdi se, da se radi vračate v Slovenijo. Povejte nam za konec, kakšni so glavni razlogi za to?

Vsekakor! Resnično obožujem Slovenijo. Navdušujejo me njena čudovita krajina, narava, varnost in spodbudno socialno okolje ter prijazni, gostoljubni ljudje. Tukaj resnično uživam življenje. Seveda se veselim vračanja v Slovenijo tudi zaradi številnih dragih kolegic in kolegov, s katerimi odlično sodelujemo in smo sklenili tudi globoka prijateljstva.

DR. HELENA MOTOH IN NATAŠA ČEPAR, Znanstveno-raziskovalno središče (ZRS) Koper

Prispevek se financira iz projektov Življenje Skuškov zbirke: od dneвне sobe do virtualnega muzeja (J6-4618) in Med misijo(nom) in muzejem – misijonarske zbirke v Sloveniji in njihov pomen danes (J6-60114), ki ju vodi dr. Helena Motoh. Oba projekta je finančno podprla Agencija za znanstveno-raziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS).

Guo Fuxiang, višji kustos

kitajskega Palačnega muzeja v Prepovedanem mestu, je vodilni svetovni strokovnjak za materialno kulturo tradicionalne Kitajske in za kulturne stike med pekinškim in evropskimi dvori. S slovenskimi raziskovalci kitajske dediščine sodeluje vrsto let, Slovenijo pa je tokrat obiskal že četrtič. Ogledal si je vse pomembnejše slovenske kitajske zbirke, med katerimi po njegovem izstopa tista, ki jo je v povojnem obdobju ustvaril nekdanji avstro-ogrski mornariški oficir Ivan Skušek ml. Pred dvema letoma je skupaj s strokovnjaki Palačnega muzeja svetoval pri restavriranju posameznih eksponatov iz omenjene zbirke, ki so do aprila 2026 na ogled na razstavi Azija sredi Ljubljane: Življenje Skuškov zbirke v Slovenskem etnografskem muzeju (SEM).